

Оценка на пазарните дефицити и необходимостта от продължаваща публична подкрепа в България (2026)

(РЕЗЮМЕ)

Анализът е изготвен от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) в сътрудничество с Министерството на иновациите и растежа, като оценява необходимостта от продължаване на публичната подкрепа чрез финансови инструменти в България. Той е изготвен във връзка с удължаването на Рамковото и Финансовото споразумение по Инициативата JEREMIE България и потенциалното интегриране на приблизително 50 млн. евро рециклирани средства по ОП „Инициатива за МСП“ в инструмента JEREMIE.

В съответствие с изискванията на член 45 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 относно повторното използване на средства от европейските структурни фондове, докладът предоставя цялостен и актуализиран анализ на съществуващите пазарни дефицити и инвестиционната среда в България и по-широкия регион на Югоизточна Европа (ЮИЕ). Анализът се основава на най-новите налични данни и пазарни тенденции за периода 2020–2025 г. и показва, че продължава да съществува ясна, обоснована и устойчива необходимост от публична финансова подкрепа чрез финансови инструменти.

В по-широк контекст докладът разглежда ролята на публичните инвестиции като ключов фактор за преодоляване на структурни пазарни неефективности, за насърчаване на иновациите и за ускоряване на икономическата конвергенция на България спрямо останалите държави членки на Европейския съюз.

Ключови констатации от анализа:

- **Структурен недостиг на финансиране за компании във фаза на растеж (scale-ups)**

Недостигът на финансиране за компании във фаза на растеж представлява дългосрочен и добре документиран пазарен неуспех. До десетата година от своето развитие тези компании набират средно с около 50% по-малко капитал в сравнение със своите конкуренти в Силициевата долина. В периода 2013–2023 г. в САЩ функционират 137 фонда за рисков капитал с размер над 1 млрд. евро, докато в Европейския съюз техният брой е едва 11, което демонстрира ограничения достъп до мащабен капитал в Европа.

- **Силна стартър екосистема в България, съчетана със значителни инвестиционни дисбаланси**

България се утвърждава като водещ стартър хъб в Югоизточна Европа, с 489 финансирани стартиращи предприятия за периода 2020 – първо полугодие на 2025 г. и значително по-висока активност на глава от населението спрямо регионалната средна стойност. Въпреки това, инвестиционната структура остава концентрирана в ранните етапи (pre-seed до Series A), което води до съществен недостиг на капитал за фазата на растеж и мащабиране (над 10 млн. евро). Ограниченият брой фондове, способни да предоставят по-големи инвестиции, създава риск от преждевременна продажба или изнасяне на български компании към чуждестранни пазари.

- **Засилена цикличност и уязвимост на инвестиционната активност в региона**

След пик в инвестиционната активност през 2021–2022 г., регионът на ЮИЕ отбелязва съществен спад, като броят на сделките намалява с около една трета през 2024 г. спрямо 2020 г. Въпреки наблюдаваните признаци на стабилизиране през 2025 г., пазарът остава чувствителен към макроикономически и финансови шокове. В този контекст публичните институции продължават

да играят ключова роля като стабилизиращ фактор и основен източник на капитал за иновативните предприятия.

- **Бързо нарастващо значение на сектора „Отбрана, сигурност и устойчивост“ (DSR)**

Инвестициите в този сектор в Европа достигат приблизително 7 млрд. евро през 2025 г., което представлява значителен годишен ръст и почти четирикратно увеличение за петгодишен период. Централна и Източна Европа, включително България, се очертава като най-бързо развиващият се регион по брой сделки. София постепенно се позиционира като значим център за инвестиции в технологии с двойна употреба, което създава нови възможности за стратегическо позициониране на страната в рамките на европейските политики за сигурност и иновации.

- **Недостатъчно развит технологичен трансфер и „долина на смъртта“**

Въпреки наличието на научен потенциал и изследователска инфраструктура, трансферът на технологии към реалната икономика остава ограничен. Основната причина е високият риск и недостигът на финансиране в ранните етапи на комерсиализация. Този структурен проблем, известен като „долината на смъртта“, е ясно идентифициран като приоритет в националните стратегически документи и изисква целенасочени инвестиционни инструменти.

- **Регионални възможности чрез Инициативата „Три морета“ (3SI)**

Инициативата предоставя платформа за участие на България в трансгранични инвестиции в иновации и инфраструктура в Централна и Източна Европа. Тя допринася както за преодоляване на инфраструктурния дефицит в региона, така и за постигане на по-висока възвръщаемост и диверсификация на инвестициите, финансирани чрез рециклираните средства по JEREMIE.

Предложена инвестиционна стратегия

За преодоляване на идентифицираните дефицити се предлага насочване на средствата към четири основни направления:

1. **Фондове за растеж (вкл. участие в ETCl 2.0)**

Подкрепа за компании в етап на разрастване чрез по-големи инвестиции (над 10 млн. евро), с цел задържане на високопотенциални бизнеси в България.

2. **Фондове за технологичен трансфер и deep tech**

Инвестиции в ранни етапи (proof-of-concept и seed), насочени към комерсиализация на научни разработки и развитие на стратегически технологии.

3. **Отбрана и технологии с двойна употреба (DEF 2.0)**

Участие в европейски инвестиционни инструменти за финансиране на иновации в областта на сигурността, киберсигурността и отбраната.

4. **Инициативата „Три морета“ (3SI)**

Инвестиции в регионални фондове за иновации и инфраструктура с цел ускоряване на икономическата конвергенция.

Общият ресурс за инвестиции се оценява на около 200 млн. евро.

Обосновка за продължаваща публична подкрепа

Докладът ясно показва, че условията за използване на публични средства съгласно европейските регулации са изпълнени:

- Налице са устойчиви пазарни неефективности;
- Съществуват неоптимални инвестиционни условия, особено в региона;
- Предложените мерки са в съответствие с националните и европейските стратегически приоритети (иновации, дигитализация, зелена икономика, стратегическа автономия).

Обобщение

В обобщение, анализът потвърждава, че въпреки значителния напредък на българската иновационна екосистема, съществуват трайни и ясно идентифицирани пазарни дефицити, които ограничават нейното по-нататъшно развитие. Тези дефицити са най-силно изразени в сегментите на финансиране за растеж, технологичния трансфер и стратегическите високотехнологични сектори.

В този контекст продължаването и разширяването на инструментите за публична подкрепа, включително чрез повторното използване на средствата по Инициативата за МСП в рамките на JEREMIE, е не само оправдано, но и стратегически необходимо за поддържане на устойчив растеж, засилване на конкурентоспособността и постигане на дългосрочните цели на икономическата политика на България и Европейския съюз.